

Prost. Gallob Aloisia,
vlg. Petz,
Oberrain, P. Murnitz,
Rtn.

KOROSKI SLOVENEK

Naroča se pod naslovom: „KOROSKI“
Klagenfurt, Viktringer-Ring 26.

Rokopisi se naj pošiljajo na naslov:
Koroski Slovenec, uredništvo, Klagenfurt, Viktringerring 26

List za politiko,
gospodarstvo in prosveto

Izhaja vsako sredo. Posamezna štev. 10 Rpf

Stane četrtletno: RM 1.—; celoletno: RM 4.—
Za Jugoslavijo
četrtletno: Din. 25.—; celoletno: Din. 100.—

Zakaj ni miru?

Evropa minulega tedna se je spet enkrat zdrnila. Videla je tik pred seboj nevarnost novega vojnega požara. Pod površjem evropskega življenja tli že vsa leta po zadnji vojni, tu in tam plamenijo rdeči zublji in razsvetljujejo evropsko temo. Ljudstva postaja strah, mnogi hitijo gasiti, drugi se brezdelno predajajo žalostni usodi in bodočnosti, v onemoglem brezupju končno nekateri želijo, čim prejšnjega in čim večjega požara, misleči, da bodo uživali vsaj za tem mir in red.

Mir! To mora biti zares težavno vprašanje. Toliko ga želijo, a vse njihove želje so zaman. V Ženevi je ustvarjena posebna Zveza narodov uprav zato, da čuva svetovni mir, danes pa je v nevarnosti že kar Zveza narodov sama. V Haagu zaseda mednarodno razsodišče za meddržavne spore, a teh sporov je vedno več, razsodišča pa vedno manj. Že desetletja sem delijo zaslužnim evropskim državljanom takozvane Nobelove mirovne nagrade, število nagrad narašča z vsakim letom, miru pa je vedno manj. Z nagradami raste število mirovnih konferenc, sestankov, člankov in govorov, kreganja in nesporazumljenj pa je še enkrat toliko. Torej je vprašanje, kako prideta svet in Evropa do miru, težavno vprašanje. Eden največjih poveljnih državnikov je celo dejal, da je vprašanje miru najtežavnejše vprašanje vseh časov in vseh narodov. In je še pripomnil, da je mirobiljubnost, katera se tolikrat pisмено in ustmeno poudarja, lahko zelo naivna, otroška in celo nevarna. Sledimo v naslednjem v prosti besedi njegovim globokim razmotiranjem o mirovnem problemu.

Vzemimo navadno družinico, ki je po našem krščanskem nazoru nekako zrcalce narodne, državne in človečanske družine. Recimo, da živi v ugodnih gmočnih prilikah in da se lahko ponaša s ponosnim domom in uglednim imenom. Denar, udobnost in ugled še davno niso garanti za to, da živi ta družinica v resničnem miru. Oče je morda krut diktator in ker svojim ukazuje, mu vračajo namesto ljubezni in miru le bojazen in mržnjo. Lahko jim je predober, pa se razpaseta objestnost in samopašnost družinskih članov. Če ne zna ceniti ženinega, otrokovega in poslovskega dostojanstva, zaman išče svojo očetovsko avtoriteto. Lahko je doma skrben gospodar, pa je neusmiljen sebičnej v sožitju s sosedi-mejaši, s katerimi ga življenje povezuje dan na dan. Če je morda sam vzoren oče in dober varuh svoje družine, morda je žena prepirljivka ali so otroci razuzdanci. Če že vlada v njegovem domu pravi mir, kako lahko ga brez njegove krivde gremijo spori in prepiri sosedov. — Tako bi zamogli poljubno nadaljevati in s tem dokazati, kako težko je ohraniti resnični mir v mali celici družine in doma.

Iz navedenega primera lahko posnemamo dvoje spoznanj. Oče, ki hoče mirno, uravnano družinsko življenje, mora biti uravnan in miren najprej sam, sicer je njegova beseda o miru, le prazno in brezplodno govoričenje. Oče in vsi njegovi morajo nadalje vedeti, da jim je dobro le tedaj, če jih pri vsem njihovem žitju in bitju vodi skrb za dobro korist cele družine. Ta skrb zahteva od posameznikov čisto velike osebnostne žrtve. Končno mora družino napolnjevati zavest, da je člen sosesčine in zato dolžna, da prispeva svoj delež nesebičnosti na oltar vaše skupnosti; da je člen narodne in človečanske družine, ki tudi zahtevata kos požrtvovalnosti in sodelovanja. — To se pravi v drugih besedah: predpogoji pravega miru sta visoka umska naobrazba in še posebno srčna plemenitost, za katero je treba že kar nadčloveškega napora.

Vse povedano velja v bistvu za stanovsko, narodno in mednarodno življenje. Zavestna ali nezavestna stanovska sebičnost vodi v razredni boj, nacionalno samoljubje rodi mednarodne spore, državna samopašnost privede v meddržavne prepire. V veliki in mali družini tako pogosti krik „daj mi mir!“ je lahko krik najbolj prostaške sebičnosti. Mala in velika družina ne preneseta dvojne morale, ki deli pravico v večjih porcijah močnejšim in v manjših porcijah manjšim. Ta dvojna morala zamore v malem in v velikem svetu roditi hudo, zelo hudo zlo. Zaman je končno v družini vsaka pridiga o miru in sreči, če ni v članih notranje pripravljenosti za to, da hočejo mir sprejeti in izvajati. Tako mora tudi stanove

in narode napolnjevati resnična želja po miru, če naj mirovno delo rodi vidne sadove in ni samo nerodovito prerivanje in potiskanje.

Jedro mirnega in zato srečnega življenja v malih in velikih družinah je v priznanju dostojanstva vsacega posameznika. Vsak, tudi najmanjši človek je stvar iz božjih rok. Vsak, tudi najmanjši narod je božja stvar. To dostojanstvo poudarja krščanstvo, ki s svojimi visokim naukom, zapovedmi in ne nazadnje s svojim nadnaravnim za-

kladom dviga poedinca, stan in narod v nadzemski, božji svet. Torej je vprašanje miru koncem konca vprašanje krščanstva in krščanskega osebnega in družabnega življenja. Vsaka druga mirobiljubnost je prazna in celo lahko nevarna. „Svoj mir vam zapustim, svoj mir vam dam; ne onega miru, ki ga daje svet, ga vam dajem Jaz!“ se glasi vekoviti testament Boga-človeka, ki je prišel na ta svet, da mu pribori trajni mir in trajno srečo.

r o.

Spor zaradi sudetskih Nemcev je dozorel:

Velesile odločujejo o vojni ali miru v Evropi.

Veliki letošnji narodno-socialistični kongres v Nürnbergu je zaključil govor Führer-ja in kanclerja Adolfa Hitlerja. Führer se je baval pretežno s Čehoslovaško. (Glavne odstavke njegovih tozadevnih izjav prinašamo v članku na drugi strani. Op. ur.)

Po kongresu. Z bliskovito naglico so se nato vrstili dogodki okoli Čehoslovaške in sudetskih Nemcev; danes zamoremo končni izid spornega vprašanja komaj šele slutiti. Führerjev govor sudetskega nemštva je izzval v nemškem ozemlju Čehoslovaške viharno navdušenje. Žalibog je došlo celo do oboroženih spopadov, praška vlada je odredila obsedno stanje v nekaterih okrajih, nakar je vodstvo sudetsko-nemške stranke stavilo čehoslovaški vladi šesturni ultimatum in sicer: vlada naj preki sod takoj ukine, odpokliče iz nemškega ozemlja svojo policijo ter naj vzdrži je red in mir z orožništvom ob sodelovanju županov ter naj odstrani svoje vojaštvo od civilnega prebivalstva. Praška vlada na ultimatum ni odgovorila.

Nemiri naraščajo. Ker so se spopadi med vojaštvom in skupinami sudetskih Nemcev nadaljevali, je odredila vlada delno mobilizacijo. Medtem je rastlo število sudetskih beguncev v rajhu in začetkom tedna doseglo 30.000 oseb. Konrad Henlein je v javnem proglasu izjavil, da je spričo dogodkov za sudetske Nemce nemogoče, da bi še zanaprej živeli skupno s Čehi, in je zahteval priključitev sudetsko-nemškega ozemlja k rajhu. Nato je praška vlada razpustila Henleinovo stranko in njene oborožene formacije. Henlein je odgovoril s tem, da je vzdolž nemške meje postavil oborožene formacije sudetsko-nemških prostovoljcev.

Inozemstvo posega v spor. Minuli četrtek je predlagal Mussolini v nekem italijanskem listu v obliki pisma lordu Runcimanu, naj sudetski Nemci kompaktnega ozemlja glasujejo za priključitev k Nemčiji, ostalim Nemcem pa naj se dovoli kantonalna samouprava. Medtem je obiskal Führer-ja v Berchtesgarnu angleški ministrski predsednik Chamberlain. Vsebinska razgovora je ostala tajna in se je uradno objavilo samo to, da se oba državnika tekom tega tedna vnovič snideta. V nedeljo sta došla v London francoski ministrski predsednik Daladier in zunanji minister in so se razgovori nadaljevali.

Nada na mir obstoja! Vprašanje sudetskega nemštva rešujejo sedaj v evropskih velemedstvih. Nemčija zahteva po poročilih inozemskega časopisja, naj mednarodna komisija upostavi mir in red v sudetsko-nemških pokrajinah in pripravi glasovanje, ki naj se vrši najkasneje v šestih mesecih, Češka naj se končno odpove svoji zvezi z Rusijo. Anglija, katere nedvomna zasluga je, da ni prišlo do resnejših zapletljajev, teži za tem, da uredijo spor velesile, t. j. skupno z Francijo in Italijo.

Kaj bo storila Čehoslovaška? Ogroženi položaj države je rodil posledico, da je čehoslovaški narod strnjen za vlado. Slovaška ljudska stranka je prekinila svoje vezi z Nemci in bo odsele v vladi sodelovala. Dosedanja poročila iz Čehoslovaške povedo, da vlada odklanja vsako glasovanje in kakršnokoli cepitev čehoslovaške zemlje od države.

Odločitev o miru ali vojni pade v bližnjih dneh. Dal Bog, da bosta odločevala trezna razsodnost in resnična odgovornost za bodočnost Evrope in njenih narodov!

Minister dr. Korošec o jugoslovanski manjšini na Ogrskem. Slovenska krajina je praznovala 20-letnico pripadnosti k Jugoslaviji z velikim narodnim taborom v Črensovcih. 18 tisoč zbranih poslušalcev je nagovoril tudi burno pozdravljeni minister dr. Korošec, ki se je dotaknil tudi vprašanja jugoslovanske manjšine na Ogrskem in problema jugoslovanskih židov. Dejal je: „Mi imamo svojo kri tudi onkraj jugoslovansko-madžarske meje, in to so Slovenci, Hrvati in Srbi, torej sestavne dele celotnega jugoslovanskega naroda. Te krvi ne zatajujemo in je kot čisti nacionalisti tudi ne moremo zatajiti. Naj govore številke: Slovencev je na Madžarskem 6078, Hrvatov 150.312, Srbov 6087, tako da je jugoslovanskega nacionalnega elementa v Madžarski nad 160.000 duš. Ti naši bratje v manjšini si želijo isto, kar želijo Madžari v Jugoslaviji, katerih je 7607. Obojestransko upoštevanje teh želj bi nedavno sklenjeno prijateljstvo med Jugoslavijo in Madžarsko samo utrdilo in potem bi bila Madžarska še bližja mirotvorni organizaciji Male zveze. — Vseh židov v Jugoslaviji je približno 70.000. Jugoslavija je ena izmed redkih držav, katere to vprašanje ne vznemirja. Židje pri nas uživajo polno zaščito zakonov in so ravnopravni državljani. Vse dobrote zakona se delijo enako židom kakor drugim državljanom. Kar se tiče priseljevanja židov iz drugih držav, pa se držimo načela: Nobena država na svetu v današnjih prilikah ne želi, da se ji poveča število njenih manjšin in naj si so to jezikovne, verske ali druge. Tega načela se drži tudi Jugoslavija.“

Vesti iz Jugoslavije. Predzadnjo nedeljo je bival ministrski predsednik Stojadinović med Črnogorci, ki so praznovali 20letnico osvoboditve mesta Nikšića izpod Turkov. — Ban dravske banovine dr. Marko Natlačen je praznoval triletnico, odkar vodi upravne posle Slovenije. — Sredi septembra je obiskala skupina ljubljanskih gostilničarjev Nemčijo in Švico. — 11. septembra se je vršila v Ptuj 49. glavna skupščina družbe sv. Cirila in Metoda. — 20. t. m. so v Sloveniji praznovali tridesetletnico smrti Rudolfa Lunder-ja in Ivana Adamič-a, ki sta padla o priliki slovenskih narodnih manifestacij v Ljubljani kot žrtvi avstrijskih pušk. — V Beogradu so se minule dni vršile balkanske telovadne tekme, pri katerih je odnesla največ točk Jugoslavija in s tem zmagala pred Rumunijo, Bolgarijo, Turčijo in Grčijo. — V Beogradu se začetkom oktobra vrši jugoslovanska obrtna razstava.

Anglija in Balkan. V Rumunijo je dospela angleška delegacija in vodi trgovinska pogajanja z vlado. Vodja delegacije je med potom obiskal Beograd in se sestal z gospodarstveniki Jugoslavije. Jugoslovanski listi pripominjajo, da se s tem začena na Balkanu uveljavljati nova angleška gospodarska politika. Angliji je očitno mnogo na tem, da si na jugovzhodu Evrope pridobi novih prijateljev ter da poglobi stara prijateljstva.

Japonci spretno izkoriščajo evropsko zmedo. Začasni kitajski prestolici Hankovu so se približali na 100 in manj km. Svoja ojačenja, došla iz domovine, prevažajo po železnici preko Pekinga. Kitajci posvečajo tem prevozom veliko pozornost in so poslali na sever močno vojsko motit zvezo med Pekingom in Hankovom. Medtem je poslala Anglija Kitajcem veliko množino orožja.

Mussolini v Trstu. Minulo nedeljo je bival Mussolini v Trstu in se je v svojem govoru baval tudi z vprašanjem sudetskih Nemcev. Zahteval je glasovanje za vse narodnosti v čehoslovaški državi, ki glasovanje želijo. Priporočal je čimprejšnjo rešitev in pripomnil, da si je Italija svoje mesto v eventualni vojni že izbrala.

To in ono. Minuli teden so v rajhu dogotovili zrakoplov, ki bo nosil naslov „LZ 130“. Njegova

površina znaša 28.000 metrov, iz bombaževine bi lahko imelo obleke 9000 mož. Zrakoplov je napravil tudi že svojo prvo vožnjo. — Zlato švicarske državne banke so prenesli iz Berna v neko močno alpsko trdnjavo. — Angleški in francoski socialisti in komunisti ogorčeno protestirajo proti govoru Führer-ja in kanclerja. — Anglija bo zvišala prispevek za obrambo Indije. — Predsednik poljske republike Moscicki je razpustil poslansko zbornico in razpisal za oktober splošne volitve. Pravi povod ni znan. — Evropsko zlato spet beži v Ameriko, ker postajajo tla raznim bogatašem in bankirjem prevroča. — Kitajci so kupili od sovjetov v minulem tednu kopico vojnega materiala. Arabci in palestinski židje se čimdalje ostreje prijemajo, na kar odgovarja Anglija z vedno ostrejšimi ukrepi. Minuli teden so Arabci uničili vse telefonske in telegrafске zveze mesta Jeruzalema, da je bilo mesto docela odrezano od sveta. — Bajse nahaja na Ogrskem 5000 beguncev iz Čehoslovaške. — Poljska tirja odcepitev huličinskega ozemlja s pretežno poljskim prebivalstvom od Čehoslovaške. — 15.00 šoferjev v New Yorku je stopilo v stavko.

„Govorim o Čehoslovaški.“

Izvajanja Führerja in kanclerja o vprašanju sudetskih Nemcev.

Veliki letošnji kongres narodno-socialistične stranke je zaključil Führer in kancler Adolf Hitler z govorom, v katerem se je po pregledu dosedanjega boja narodnega socializma za ugled nemškega imena in naroda bavil tudi z vprašanjem sudetskih Nemcev in med drugim izvajal:

„Ta država je demokratična, t. j. da je bila ustanovljena po demokratičnih načelih na ta način, da je bila pretežna večina njenega prebivalstva kratkomalo brez vprašanja prisiljena, da sprejme v Verzaju fabricirano konstrukcijo in se ji podvrže. Kot demokratična je nato večina začela manjšino zatirati, trpinčiti in ji jemati njeno življenjsko pravo. Svetu je usilila naziranje, da ima Čehoslovaška posebno politično poslanstvo. Bivši francoski letalski minister nam je povedal, da je Čehoslovaška določena za to, da v slučaju vojnega spopada bombardira nemške kraje in nemško industrijo... Takozvani državni narod češki si namišlja, da ima po previdnosti nalogo, da čuva nad tem, da se nihče državnemu poslanstvu ne upre. Če pa bi kateri od večine zatiranih narodov proti temu protestiral, potem ga sme z brahialno silo pritiskati h tlu in če treba uničiti.

Če bi šlo za tuje, nas ne tikajoče se zadeve, bi ta slučaj vzeli kot še mnoge druge kot zanimivo ilustracijo demokratičnega pojmovanja narodnih pravic in samoodločbe na znaje. Med večino narodnosti, ki so v tej državi zatirane, pa se nahaja tudi 3 in pol milijona Nemcev, to je toliko ljudstva, kolikor ima naprimer Danska prebivalcev. Toda tudi ti Nemci so božja stvar. Vsemogočni jih ni ustvaril za to, da bi bili predani po verzajski pogodbi tuji, jim osovraženi sili. In on ni ustvaril 7 milijonov Čehov zato, da 3 in pol milijona Nemcev nadzorujejo, obrekujejo, posiljujejo in trpinčijo. Razmere v tej državi so neznosne. Nad 7 in pol milijona ljudi so oropali pravice samoodločbe. Gospodarsko te ljudi smotno terorizirajo in uničujejo. Štiska sudetskih Nemcev je brezimna. Uničiti jih hočejo, na neznosen način jih zatirajo in z njimi ravnavajo sramotno. Če 3 in pol milijona Nemcev

ne sme zapeti pesmice, ker ni pošeči Čehom, če jih krvavo bijejo, ker nosijo Čehom nevšečne nogavice, če jih terorizirajo in trpinčijo, ker pozdravljajo s Čehom nevšečnim pozdravom, če jih preganjajo kot divjačino, potem je to morda prav in simpatično zastopnikom naše demokracije. Jaz pa z amorem zastopnikom demokracij povedati samoto, da nam to ni vseeno in da bodo trpinčene kreature, če ne bodo našle pravice in pomoči, oboje dobile od nas...

V svojem govoru dne 22. februarja sem pred državnim zborom izjavil, da država nadaljnjega zatiranja in preganjanja teh 3 in pol milijona Nemcev ne bo več trpela. In sedaj prosim inozemske državnike, naj so prepričani, da mi ne gre za prazno govoričenje. Narodno-socialistična država je vzela za evropski mir težke žrtve nase, zelo težke narodne žrtve. Nikdar nismo mislili na revanžo, marveč smo misel na revanžo izločili iz vsega zasebnega in javnega življenja... Če smo napravili križ nad Strassburgom, potem smo to storili v službi evropskega miru. Opustili smo vse revizijske zahteve, ker hočemo večni spor z Francijo enkrat za vselej končati. Nemčija ima danes svoje meje zavarovane na vse strani in je odločena, da jih smatra za nespremenljive in končnoveljavne, da vrne Evropi zavest varnosti in miru. Toda nemško miroljubnost so napačno tolmačili in jo razlagali kot nemško slabost. To zmotno je treba popraviti. Evropskemu miru ne bi koristilo, če bi še naprej obstojal dvom, ali bo Nemčija pripravljena, da jemlje trpljenje in življenje 3 in pol milijona ljudi ravnodušno na znanje in se zato nesrečo ne briga. Državnikom v Parizu in Londonu bi zatrdil, da obstojajo tudi nemški interesi, za katere se bomo brezpogojno in za vsako ceno zavzemali...

Ukazal sem nemške državne meje zavarovati, da koristim miru. Na noben način pa ne bom mirno trpel nadaljnjega zatiranja nemških rojakov v Čehoslovaški. Gospod Beneš uganja taktiko, govori in hoče organizirati razgovore. Tako ne pojde trajno! Pri tem ne gre za govoričenje, marveč za pravico in sicer za teptano pravico. Nemci zahtevajo pravico samoodločbe. Gospod Beneš sudetskim Nemcem ne bo dal darov, ker imajo pravico do svojelastnega življenja, kakor vsak drug narod. Zahtevam, da Čehoslovaška preneha z zatiranjem 3 in pol milijona Nemcev in jim dovoli svobodno pravico samoodločitve. Žal bi nam bilo, če bi trpeli odnosi do drugih evropskih držav, a krivda bi ne bila na naši strani. V ostalem je zadeva češke vlade, da se porazgovori s poklicanimi zastopniki sudetskih Nemcev in izvede sporazum. Moja in nas vseh naloga pa je, da čuvamo, da se tod ne napravi iz pravice krivica, kajti gre za nemške rojake. Nemci v Čehoslovaški niso ne brez obrambe in niso zapuščeni. To naj se vzame na znanje. To moram izgovoriti na kongresu, ker se ga prvič udeležujejo zastopniki naših nemško-avstrijskih pokrajini. Ti vedo najbolje, kako hudo je, če je kdo ločen od materinega naroda. Oni bodo moja izvajanja tudi najbolje razumeli. Najbolj prijazno mi bodo pritrdili, če pred celim narodom ugotovim, da ne bi zaslužili biti Nemci, če ne bi bili pripravljeni, da tako ravnajo.

Če mislimo na nezaslišane drznosti, ki si jih je dovolila napram Nemčiji mala državica, potem razumemo, zakaj nočejo videti v Nemčiji miroljub-

ne države... Ko sem stal vigredi tega leta v Rimu, sem doživel, da gledamo zgodovino človeštva v premajhnih razdobjih in merah. Tisoč in še tisoč let obsega samo par rodov. Kar se v času utruji, se lahko v istem času zopet dvigne. Dinastije so prihajale in odhajale, zunanje oblike so se spreminjale, narod se je pomladil, njegova vsebina pa ostane večno ista. Nemčija je dolgo časa spala. Nemški narod se je sedaj zbudil in sam nosi svojo tisočletno cesarsko krono...

Domače novice

Utrinki iz življenja župnika Vinka Poljanca.

Dostikrat odseva značaj človeka veliko bolj jasno iz drobnih, majhnih prilog kakor iz dolgih razprav, s katerimi si prizadevamo nekoga prikazati v taki ali drugačni luči. Prigode pa govorijo neki prav poseben jezik, vsem razumljiv, včasih kar malo robat, a vendar nepristranski, in ustvarjajo pred nami lik človeka, kakor ga je ugneto resnično življenje, brez nepotrebnih olupšav. Saj če je podoba lepa, govori sama zase in ji ni treba ničesar dodajati.

Samo nekaj utrinkov naj pokaže na Poljanca — duhovnika, v dno duše prepričanega Slovenca, na šaljivca in človeka izredno dobrega srca.

V bivši socialno-demokratski Avstriji je neko nedeljo prišel tedanji tajnik Delavske zbornice v Celovcu s svojo ženo na izlet v okolico Klopinskega jezera. Na sprehodu proti Št. Vidu opazita naenkrat za seboj dolgo procesijo z župnikom na čelu, ki glasno moli. Kot prepričana socialistka se umakneta za bližnji grm, dokler bi pobožni sprevod ne šel mimo. Toda župnik ju je bil medtem že opazil. Stopi preprosto za njima in ju privleče vsakega za eno roko na čelo sprevoda. Celo dolgo uro hodi procesija, dokler ne pride na cilj — na čelu sprevoda pa župnik Poljanec, krepko držeč obe ubegli ovčici, tajnika Delavske zbornice in njegovo ženo. Seveda s tem zadeva še ni končana: Treba je proslaviti spravo med križem in socialističnima „upornikoma“. Oba sta gosta župnika Poljanca in na večer se razidejo kot dobri prijatelji.

*

Župnik Poljanec je nad vse ljubil nageljčke. Ta skromna in ponižna cvetka ga je spremljala na vseh njegovih zborovanjih, po pevskih turnejah, da, celo pri sejah v koroškem deželnem zboru. Ko sta se po plebiscitu na prvi seji deželnega zbora pojavila oba slovenska poslancata z rdečim nageljčkom v gumbnici, so se poslanci presenečeno spogledali, češ: Glejte dva socialisti! Župnik Poljanec pa se je nasmehnil in menil nasproti svojemu tovarišu-poslancu Krajgerju: „Šele kadar imam svoj rdeči nageljček v gumbnici, vem, da sem pravi slovenski fant!“ Da, zares, bil je vedno in povsod pravi slovenski fant, zmeraj z rdečim koroškim nageljčkom v gumbnici.

*

Ko se za koroškim študentom zaprejo šolska vrata in začuti zlato svobodo, ki se mu bo smejala kar dobra dva meseca, tedaj gre tudi še danes rad staro, izhrojeno pot nekdanjega slovenskega študenta: Dva, trije vzamejo v roke popotno palico in hajd po deželi, peš, od vasi do vasi, brez beliča v žepu. Prenosi se tako imenitno na svežem senu, za pod zob bo pa že Bog dal, čemu pa ima na zemlji svoje postaje — župnišča. Da, župnišča so

Podlistek

Jack London:

P. Holeček:

Klic divjine.

(22. nadaljevanje.)

Tornten je odkimal in stopil k psu.

„Pojdite mu s pota!“ je zaklical Matevž in množica se je umaknila. Vse je utihnilo, le tu in tam je bilo slišati zamolkle glasove strastnih igralcev, ki so še vedno ponujali stave dveh proti eni. Vsakdo je moral priznati, da je Buk res prekrasna žival; ali nihče ni verjel, da more potegniti dvajset vreč moke.

Tornten je pokleknil poleg Buka, vzel njegovo glavo v obe roki in položil svoj obraz nanjo. Danes ga ni vlekla od dolgo dlako, kakor je tako pogosto delal, in tudi običajnih psov ni mogel spraviti iz sebe. Položil je usta na pasje uho in hripavo šepetal: „Če me imaš rad, Buk, če me imaš rad...“

Buk je cvilil od razburjenja.

Množica je radovedno opazovala nenavadni prizor; zakaj stvar je postala nekam skrivnostna in zdelo se jim je, kakor da bi oni hotel psa zaklinjati. Ko je Tornten vstal, je vzel pes njegovo roko v rokavici med zobe, mu jo stisnil in spet izpustil. To je bil njegov odgovor. Tornten je stopil korak nazaj.

„Zdaj pa potegni, Buk!“ je rekel mirno.

Buk je napel jermenje in potem popustil nekaj centimetrov. Tako so ga bili naučili.

„Na desno!“ je zagrmel Torntenov glas skozi tišino.

Buk se je pognal v naglem skoku proti desni, da so se jermenji napeli kakor strune. Tovor se je komaj vidno stresel in izpod smuk je zaškripalo.

„Na levo!“ je ukazal Tornten.

Buk je napel jermenje in potegnil na levo. Spet se je začulo škripanje — smuke so se premaknile — sani so bile odtrgane.

Vsi so nehote zadržali sapo.

„Naprej!“

Torntenov klic je zagrmel liki strel iz samokresa.

Buk je planil naprej in na vso moč potegnil. Vse telo mu je trepetalo, vsaka mišica pod svilenim kožuhom je bila napeta. S prsmi se je skoraj dotikal tal in glava mu je počivala na sprednjih nogah, ki so se besno upirale v trdi sneg. Tedaj so se sani stresle in se za spoznanje premaknile z mesta — za centimeter, za deset, dvajset, trideset centimetrov — in se niso več ustavile.

Tesno strnjene vrste gledalcev so začele znova dihati, ne vedoč, da jim je za nekaj hipov pošla sapa. Tornten je tekel za sanmi in izpodbujal Buka s kratkimi klici. Razdaljo so bili prej natančno izmerili in za cilj določili skladanico drv. Ko se ji je bližal Buk s sanmi, so ga spremljali burni klici navdušenja, ki so se izpremenili v vihar, ko je dospel do drv in se na povelje ustavil. Kučme,

klobuki in rokavice so letele v zrak, možje so si segali v roke, kakor da bi jih bila doletela kdo ve kakšna sreča.

Janez Tornten se je spustil zraven Buka na kolena. Spet je ležala glava na glavi in lasal ga je za dolgo grivo na vratu, ga vlekel za ušesa in mu dajal priimke: „Tepec! Butec! Spak!“ Te besede je izgovarjal s tako nežnim in ljubeznivim glasom, da so se vsi čudili; a Buk jih je prav razumel.

„Gromska strela!“ je klel bogatin. „Tisoč dolarjev vam dam zanj, tisoč in dvesto; pes mora biti moj!“

Tornten je skočil pokoncu. Oči so mu bile vlažne in solze so mu kapale po licih. „Pojdite se solit z vašim denarjem!“

Buk je vzel Torntenovo roko med zobe in jo stisnil, a gospodar ga je božal in lasal po glavi. Tedaj so možje čutili, da nimajo tu ničesar več opraviti in so tiho odšli.

VII.

Tako je zaslužil Buk svojemu gospodarju v malo minutah šestnajst sto dolarjev in mu omogočil, da je plačal razne male dolgove ter se s tovarišema napotil proti daljnemu vzhodu, da najde zlati rudnik, o čigar bajnem bogastvu se je v deželi splošno pripovedovalo. Mnogi so že poskusili svojo srečo, a malokomu je bilo dano priti tja; večina se jih sploh ni vrnila s pota. Skrivnostni zlati rudnik je zahteval mnogo žrtev. Nihče ni vedel, kdo ga je odkril; ustna izročila o njem in njegovem bogastvu so bila zelo stara.

(Dalje sledi.)

glavne postaje, tam je postanek obvezen. In Škocijan je tako priročna, imenita postojanka: tam je Klopinsko jezero, kjer se človek tako lepo okoplje in ohladi, in tam je — župnik Poljanec! — Pa pride nekega dne taka trojica mladih, nadobudnih koroških učenjakov in potrka na vrata škocijanskega župnišča. Vročina je bila huda, žeja velika in še večja praznina v zdravih želodcih. Sprejem prijazen kot po navadi nekaj uvodnih vprašanj, ki se zdijo mladim študentom kot večnost. Potem pa se župnik spomni na lakoto svojih mladih prijateljev — po lepi knigi in učenosti ter meni: „No, sedaj vam bom pa svojo knjižnico pokazal!“ — Nekam tesno je pri srcu nadobudni trojici, ko stopa za župnikom Poljancem: Bog vedi, koliko zaprašenih knjig bo treba občudovati — in tako občudovanje ob krulečem želodcu je navadno tako mučno! Moj Bog, zakaj morajo imeti tudi župniki knjižnice! — Tedaj pa že odpre župnik vrata in — Ježeš, ali je mogoče? — v polmračnem prostoru se — namesto zaprašenih leksikonov — prikažejo v vsej vabljenosti rejene klobase in lepo okajene svinjske krače in šunke, na polici kolobar sira, z eno besedo: zares idealna počitniška knjižnica za izstradanega koroškega študenta, — prava, pristna koroška „špekhamra“.

*

Župnik Poljanec je bil v svojem zasebnem življenju hudo skromen. Prijatelji so mu včasih očitali, da je kar preveč varčen. Vedeli so povedati mično zgodbo o njegovem cilindru, ki je napravil majhen ovinek, preden je prišel v njegovo posest: Neki posestnik, njegov faran, ga je zadel na tomoli, pa mu ni vedel porabe in ga je ponudil za zmerno ceno župniku. Kupčija je bila lahka in odslej je bil cilinder župnikov zvesti spremljevalec ob vseh slovesnih prilikah, da, prav gotovo pa na sejah Slovenske prosvetne zveze v Celovcu. — In njegovi suknji so prijatelji kaj radi oporekali moderen kraj, češ da se moda vsaj vsakih deset let nekoliko menja tudi pri moških. Župnik Poljanec pa jih je znal vedno ukrotiti s prisrčno šalo, pri tem pa delal po svoji misli: Slovenske šolske sestre v Št. Rupertu pri Velikovcu so se morale pogosto boriti z velikimi gospodarskimi težavami, slovenske gojenke v njihovi gospodinjstvi šoli često niso zmogle kriti niti dejanskih stroškov — in v takih okoliščinah ni vedno lahko gospodariti. No, pa saj tam v Škocijanu je župnik Poljanec, pri sebi tako skromen, a kadar šolske sestre ne vidijo več izhoda iz gospodarskih težav, tedaj se odpro vrata Poljančevega hleva in v Št. Rupert odženejo najlepšo kravico ali telička. Včasih pa tudi to ne pomaga iz zagate in takrat se odpre še Poljančeva listnica — kar stotak se poslovi, lepih sto šilingov. Župnik Poljanec, ki štedi pri svojem klobuku in suknji, ta župnik daje stotake, kadar vidi resnično potrebo. — In mi pravimo: Župnik Poljanec, dobro si delal in prav si storil!

t.g.

Preureditev koroškega srednjega šolstva. Dosedanja celovška realka in realna gimnazija se bosta z novim šolskim letom vodili kot takozvani nadšoli za fante. Nadšola (Oberschule) za dekleta bo nastanjena v poslopju uršulinskih sester. Dijaško semenišče Marianum se je preselilo v Št. Pavel, kjer bo dosedanja samostanska gimnazija obstojala naprej kot zasebna šola. Ker ji pravica javnosti ni priznana, bodo dijaki, ki bodo hoteli doseči priznanje svojih izpitov bodisi za sprejem na univerzah ali iz drugih razlogov, morali izpiti ponavljati pred učiteljem državne gimnazije. Celovška humanistična gimnazija bo ob zadostnem številu dijakov obstojala naprej. V višjih razredih bo angleščina obvezen učni predmet, dočim se bo v takozvanih nadšolah angleščina poučevala že s prvim letom. Realna gimnazija v Beljaku se pretvori v nadšolo za fante in drugo za dekleta.

Si pregovoril soseda? Tudi on bi rad bral naš slovenski tednik in te le prepogosto podrega zanj. Govori z njim in sporoči upravi njegov naslov. Tako bo imel tudi on svoje „cajtenge“. Saj stanejo komaj borih 4 mark za leto dni, pa so za vsakogar v slovenskem ozemlju neobhodno potrebne.

Začetek šolskega leta preložen na 3. oktober! Pouk na vseh ljudskih, glavnih in srednjih šolah se letos začne s 3. oktobrom. Vpisovanje v srednje šole se je delno že vršilo 19. t. m., 3. oktobra dopoldne so sprejemni in ponavljalni izpiti, 4. oktobra je vpisovanje ostalih učencev, v četrtek 6. oktobra pa se prične redni pouk. — Vpisovanje na ljudskih in glavnih šolah se vrši do 3. oktobra. — Na učiteljsku se prične redni pouk 3. oktobra ob 8. uri jutraj.

S 1. oktobrom padejo zadnje carinske ovire med Avstrijo in rajhom. Drž. tajnik Brinkmann iz Berlina je v govoru o priliki poseta dunajskega velesejma napovedal, da bodo s 1. oktobrom odstranjene zadnje carinske ovire med rajhom in Avstrijo. S tem trenutkom se gospodarstvo obeh delov poveže v eno samo celoto, pri čemer bosta imela korist predvsem avstrijsko kmetijstvo in trgovina. Zadnji cilj narodnega gospodarstva Velike Nemčije pa ne bodo več visoki profiti zasebnikov, marveč gnotni procvit narodnega življenja.

Letošnja počitniška akcija na Jadran je morala vsled prepovedi oblasti odpasti, četudi so se javili številni naši stariši, ki bi radi privoščili svoji deci nekoliko oddiha ob južnem morju in soncu. Pristopna oblast je prepoved motivirala, češ, da otroci lahko posetijo Vzhodno morje. — Z zanimanjem smo brali v jugoslovanskih listih poročilo, da so pred tednom dospeli v Slovenijo slovenski otroci iz Westfalije, ki so letovali v Kraljevi na Jadranu.

Doklade za otroke in poročna posojila. Iz celovškega, velikovškega in šentvidskega okraja je bilo skupno vloženih nič manj ko 4600 prošelj za stalne podpore in 3500 prošelj za enkratno podporo za otroke. Navedeni okraji imajo približno 200.000 prebivalstva in prekaša število prošelj vse ostale okraje celega rajha. Doslej je bilo skupno rešenih okroglo 1300 prošelj, ostale bodo rešene še v tekočem letu. — Glede poročnih posojil je treba omeniti 5 glavnih pogojev: Prosilci morajo biti nemški državljani, arijskega pokolenja, v političnem oziru neoporečni, njihova poroka mora razbremenjevati delovni trg, pred poroko zaposlena ali nastavljena žena mora svojo službo po možnosti opustiti. Skupno je iz celovškega, velikovškega in šentvidskega okraja došlo 460 prošelj za poročno posojilo, od katerih je rešenih okroglo 200. Poročno posojilo se odplačuje po 1% na mesec, posojilo samo ne presega 1000 mark.

Izlet Škocijanarjev na Zilo. V nedeljo 11. t. m. nas je petnajst fantov in deklet popihalo z našim dobrolskim omnibusom mimo še spečega Celovca in mimo jezera gor do Zahomca. Mikalo nas je znano zilsko žegnanje in „štehvanje“. Že od daleč smo slišali poskočno godbo, ki je vabila vaščane k cerkveni slovesnosti. Čim smo došli na vas, zagledamo brhke Zilanke v njihovih slikovitih nošah. Z godbo in dekleti vred smo nato odšli v cerkev v Gorjane. A z našo pobožnostjo med sv. mašo ni bilo nič, ker so nam oči venomer uhajale med krasne noše. Po sv. maši so pred cerkvijo igrale kar tri godbe, vsaka za „konto“ vaških fantov. Zahomčani so med drugim zapeli tudi znano „Tam, kjer teče bistra Zila“. Ob dveh popoldne se je sredi Zahomca pričelo „štehvanje“. Na drog so nataknili sodček, nakar prijezdi 6 fantov na težkih zilskih konjih in v diru razbija natakneni sodček. Napetost se je stopnjevala, dokler ni zadnji jezdec odnesel zadnji sodov obroč. Potem je šlo za krasni zilski venec. Odnese ga je že kar prvi in sicer Abujev Francej. Sledil je ples pod lipo, vmes pa so fantje prepevali starodavne „štehvanjske“ pesmi. Z godbo smo se podali v gostilno, kjer smo se zasukali prav veselo in korajžno še mi. Nazaj grede pa smo otožno zapeli „Oj zdaj gremo“ ob živahnem odzdravljanju domačinov, ki so nas vabili na skorajšnje svidenje.

Domače žegnanje. (Mökriach—Mokrije.) V nedeljo 11. t. m. smo na Mokrijah in bližnji okolici praznovali domače žegnanje. To je pri nas nekaj posebnega. Od blizu in daleč pridejo sorodniki in znanci, katere domači pogostijo pri bogato obloženih mizah. V jutro „servirajo“ kisló juho, opoldne pa običajno goveje meso in nato še pečenko. Letos so se pojavile ponekod tudi torte iz domačega pridelka, kar dokazuje, da so se lanskoletne tečajnice gospodinjanskega tečaja naučile mnogo koristnega in dobrega. Po južini se razvije prava slovenska družabnost, iz vseh hiš doni lepa slovenska pesem in to vse brez gostilniškega dima in prepira. Mokrije namreč do danes hvala Bogu nimajo svoje gostilne. Na večer se došli poslavljajo in nosijo seboj „nma v krajca“, t. j. večji kos ali cel „šartelj“ belega kruha za svoje domače. Št.

St. Kathrein—Pod Jerbergom. Kdo ne pozna Francija Kovačiča, Andrejevega, slavnega mizarkega mojstra pod Jerbergom ob Vrbi? Ima pravcato mizarско tovarno na električni pogon, Andrejev dom pa slovi po njegovi zaslugi kot eden najlepših ob Dravi. Na letošnje Malo Gospojnico je mladi mojster vodil Terezijo, hčerko znanega lipškega slikarja Florijančiča pred oltar h poroki. Poklical jo je naravnost iz Anglije, kjer je bila v službi. Mladi par je poročal župnik Hani Maierhofer, domači zbor pa je pod vodstvom Pavleja Kernjaka zapel več primernih pesmi. Ženitovanjska gostinja je bila pri Lederhasu. Sredi veselega razpeloženja je prebral župnik Hani svojo „ženitovanjsko poslanico“, vmes so peli pevci in je igrala godba. Še stari Andrejev oče, ki so dosegli že 86. leto, pa še vedno zvesto prepirajo naš slovenski tednik, so se prijetno naveselili in nasmejali. Mladi par se je dan navrh podal na Jadran! V novi stan želimo vso srečo!

Klagenfurt—Celovec. (To in ono.) 14. t. m. je dospelo v Celovec 32 mladih Japoncev, voditeljev japonskih mladinskih organizacij, ki so se udeležili strankinega kongresa v Nürnbergu. Sprejel jih je deželni vodja nar. soc. stranke Kutschera in jim razkazal zanimivosti deželnega dvorca. — V okolici mesta bi bil domala izbruhnil velik požar. V stanovanjski hiši grofa Czernina pri Krki se je 12. t. m. pojavil vsled neprevidnega ravnanja z ognjem velik plamen, ki je zajel leseno streho. K sreči so prisotni takoj opazili nevarnost in alarmirali gasilce ter še sami urno gasili. Ker tudi viharja ni

bilo, so zabranili, da bi se ogenj širil dalje, kar bi lahko imelo nedogledne posledice, ker se v bližini nahajajo gospodarski objekti grofovega posestva. — Pri kleparju Superata na velikovski cesti je učenec Ortis minuli četrtek snažil plinski stroj za varjenje. Nenadno stroj eksplodira in zleti z varjencem vred v zrak. Ortis je težkim zadobljenim poškodbam podlegel.

Drobiž. Po deželi zaključujejo letošnje poletne otroške vrtce. — Naslednje celovške ulice so odslej enosmerne: Wiener-, Kramers-, Post- in Buchengasse. Vozniki naj so torej previdni. — S 1. oktobrom stopi v veljavo novi občinski red, o katerem smo že pisali. — Z 31. oktobrom izgubijo avstrijske poštne znamke svojo veljavo. Do konca leta jih lahko zastopnj zamenjate za veljavne pri vseh poštah uradih. — V jeseni bo v vseh okrajih dežele premovanje bikov. Podrobnosti so razvidne z občinskih tabel. — Deželne bolnice nosijo odslej naslov „Kärntner Landes Heil- und Pflegeanstalten“. — Radio-antene bodo odslej glasom nove odredbe gradili v svrhe skupnega sprejemanja za cele hiše in selišča. — Neznanci so vlomili v blagajno grebinske občine ter odnesli 150 mark, vložno knjižico in novo kolo. — 20letni Adolf Deutschmann iz Kamna je streljal na neko dekle iz Šentvida. Dekleta k sreči ni zadel, romal pa je takoj v zapor. — Voz celovške mestne železnice je 19. t. m. zavozil v avtobus Celovec—Gradec pri čemer sta bila poškodovana dva pasanta. — Tovorni avto je zavozil minulo soboto v izložbo trgovine Wagner na trgu sv. Duha. Umrla je gčna. Marija Bratič, znana učiteljica umobolnih in zaoostalnih otrok. Rajna je slovela preko naše dežele kot izborna vzgojiteljica. Po očetu je bila Slovenka in se tega nikdar ni sramovala, marveč je bila vsikdar ponosna na svoje pokolenje. „Ponosna sem, da izhajam iz tako plemenitega ljudstva,“ je večkrat naglasila.

Naša prosveta

Društvom. Osrednji odbor S. P. Z. opozarja svoja društva, naj vse nameravane prireditve javljajo vsa dva tedna prej centrali, da jih bo po naročilu naznanjala narodno-socialistični stranki in policiji. Politični oblasti (okr. glavarstvom) pa prijavljajo društva kot doslej.

Kako začnemo jesensko prosvetno delo? Za vsako delo in še prav posebej za prosvetno udejstvovanje je potreben podroben načrt. Načrt se najbolje izdelava v okviru društvene seje ter ob prisotnosti starejših prosvetašev. Nadalje bodijo na prvi seji zastopani igrski vodje, pevovodje, vodje tamburašev, zastopnica dekliske družine ter seve ves ostali odbor. Delovni načrt naj namreč zajame vse razpoložljive prosvetne sile in bodi čim najbolj pester. Vse, prav vse mora priti letos do besede pri društvenem delu: **naši mali in najmlajši, pevci in tamburaši, knjižničar in režiser, dekleta, želeča splošne, narodne in gospodinjanske izobrazbe, fantje, ki želijo gospodarskega pouka in nasvetov za dom in življenje, končno seve vsi, ki hočejo vedrih slovenskih uric pri igrah in petju ter godbi.** Čim pestrejši bo delovni načrt izdelan na prvi društveni seji, tem boljši bo uspeh. — Predsedniki naših društev! Besedo imate sedaj vi!

Gospodinjaki tečaji S. P. Z. Šestmesečna gospodinjaska tečaja vodijo šolske sestre v Št. Jakobu v Rožu in v Št. Rupertu pri Velikovcu. Dekleta se javijo vodstvu gospodinjanskega zavoda in dogovorijo z njim o mesečnem prispevku. Zadnji termin prijav je 15. oktober. — Kot vsako leto priredi S. P. Z. tudi letos šesttedenske gospodinjanske tečaje pod vodstvom gčne Milke Hartmann-ove. Ker je število teh tečajev omejeno, naj zainteresirana društva takoj sporočijo svoje podrobne želje.

Društvene prireditve. V nedeljo 25. t. m. se vrši ob 10. uri dopoldne v mežnariji prvi sestanek prosvetnega društva na Radišah. Na spored poleg petja govor zvezinega zastopnika. — V nedeljo 2. oktobra igra ob 3. uri pop. v Št. Primožu društvo „Danica“ igro „Divji lovec“.

Gospodarski vestnik

O razkuževanju (pacanju) semena.

Razsodni gospodarji že vedo, da terja novi čas v gospodarstvu čim boljše kakovost pridelka. Kakovost žitne letine zavisi v veliki meri od semena. Ponekod že naročajo izbrano seme ali čistijo svoje, za setev namenjeno seme s trijerjem in se zanimajo tudi že za novejša načine pacanja ali razkuževanja. O slednjem naj spregovorimo par besedi:

Koliko škode nam povzroči vsako leto pri vsem žitu pokrita in prašnata snet ter snežena plesen. Čestokrat pravimo: Zima mi je vzela žito! Ne preudarimo pa, da čestokrat zima vsled mraza, pole-dice ali vlage ne škoduje, marveč je posevek uničila le snežna plesen, ki je glivična bolezen, katero uspešno zatiramo z razkuževanjem semena.

Kmetijski strokovnjaki so izračunali, da gre v naši državi vsako leto vsled snetljivosti kljub naprednosti kmetijskega gospodarstva toliko žita v nič, da bi od te množine žita lahko živelo pol milijona ljudi na leto. Pri nas, kjer še skoraj nič ne razkužujemo ali samo poredkoma, je škoda vsled snetljivosti pa še posebno visoka.

Dva načina razkuževanja sta bila doslej poznana. Nekateri so pred setvijo namakali seme v gnojnici ali pa so ga prašili z apnenim prahom. Izkušnja uči, da prvo semenu le škoduje, apno sicer razkužuje, a ne uniči neznatnih bolezenskih glivic, ki uničujejo naša žita. V novejšem času ponujajo posebna razkuževalna sredstva n. pr. Ceretan, Abavit i. dr. V splošnem velja, da je prašenje semen z razkuževalnim sredstvom enostavnejše in praktičnejše ter tudi manj zamudno. Namočeno seme moramo namreč po namakanju takoj posejati, dočim prašenemu semenu nič ne škoduje, če setev po prašenju za par dni odložimo. Izdatek za razkuževalna sredstva je vobče neznamenit, ker se uporablja le male količine, t. j. do četrt kilograma prahu za prašenje na 100 kg žita. Nekatera razkužila so strupena in jih torej ne smemo s prosto roko mešati z žitom. Zato si pripravimo sami posebno leseno pinjo, podobno oni za pripravljanje surovega masla. Skozi odprtino nasujemo žito in prašek, pinjo par minut zavrtimo in prašenje je izvršeno.

Štetje sadnih dreves. Minister za prehrano je odredil za tekoči mesec štetje sadnega drevja v vsej državi. Delo je poverjeno občinam, katerih župani določijo števce, ki vršijo svojo službo brezplačno. Posebna odredba iz marca t. l. navaja, da so vsi kmetje obvezani, da navajajo števce pravilne podatke. Neresničnost ali neverjetnost podatkov sme občina ugotoviti s pomočjo strokovnjakov na licu mesta. Štejejo se vse sadne vrste kot jabolka, hruške, kutine, češnje, slive, češplje, mirabele, marelice, breskve, orehi, ribizliji, malinovi in drugi sadni grmički. Podatki služijo gospodarskim in statističnim svrham ter ugotovitvi sadne letine.

Odredba o novem tržnem redu je s septembrom stopila v veljavo tudi pri nas. Uvaja vrsto gospodarskih zvez in sicer za žito, krompir, živinorejo, mlekarstvo, jajca, vrtnarstvo in še druge, pri nas manj udomačene gospodarske panoge. Naloga teh gospodarskih zvez, v katerih se nahajajo producenti, trgovci in konzumenti, je, da uredijo tržne prilike. Doslej so cene kmetijskih pridelkov prosto naraščale ali padale po letini in ponudbi. Cena in prodaja sta bili negotovi, ker so trgu diktirali veliki trgovci in razne borze. Gospodar ni imel nobenega vpliva na tržne prilike in še najmanj na cene. Vse to se z novo odredbo popolnoma ukine. Poglavitna naloga novega tržnega reda je v tem, da skrbi potom gospodarskih zvez za odgovarjajoče cene, zajamči prodajo pridelkov in omejuje uvoz do najmanjše, nujne količine. — V tej zvezi opozarjamo še naše sadjarje na odredbo, da je prodaja sadja osebam, ki nimajo posebne izkazila za nakupovanje, prepovedana. Sadje smejo nakupovati samo določene tvrdke, ki izstavijo ob nakupu posebno potrdilo.

Les, ki ne gori. Vzemj del mizarskega kleja (lima) in ga raztopi v vodi. V drugi posodi stori tako z delom galuna. Obe tekočini pomešaj in z mešanico pomaži les. Čeprav se les posuši, ne bo goril, ker je — kakor pravimo — impregniran.

Zdravilna moč sadja. „Sadje, to je koncentrirano sonce,“ pravi neka zdravniška knjiga. Daje pa naslednje nasvete: Kogar muči revmatizem, naj je češnje s kruhom. — Surova, kuhana ali pečena jabolka so zelo zdrava in učinkujejo posebno proti zaprtju. — Pomaranče so izvrstne za prebavo. — Breskve so posebno zjutraj zelo zdrave. — Sveže ali suhe borovnice so izborno sredstvo proti driski. — Ako trpiš na zapeki, jej rozine. — Kdor pa ima skomine, naj grize seme fig in mu bo pomagano.

Celovške cene za prodajo na drobno: Zelenjad: Neoluščen grah 40, oluščen 80, posušen 54—67, kumare 10—13, kumare za vlaganje 40, krompir 7 do 10, špinača 33—40, belo zelje 20, rdeče 30, kisló 40, peteršilj 60, čebula 27—30, česen 1.00, pesa 20 do 23, repa 20—27, solata v glavicah 27—33, endivija 27—37, paradižniki 33—40, fižol 27—40, leča 54—67 pfenigov za kg. — Mlečni izdelki: Mleko 30, mehaki sir 60—67, surovo maslo 2.13—2.28, čajno maslo 2.66—2.93, sladka smetana 2.66, kislá 1.60 mark. — Perutnina: žive kokoši (1 kg 1.33, zaklane 1.67—2.00 marki.

Zanimivosti

Junak svoje vrste.

Nedavno je umrl laški pesnik Anuncijo, znan iz svojega pesniškega in vojaškega delovanja ob koncu svetovne vojne. Gabriele d'Anuncijo je bil človek svoje vrste. V nekem dunajskem dnevniku poroča o njem njegov dolgoletni tajnik Antognini

tole: „Rad se je Anuncijo imenoval „siromaka frančiškana“; vsak dan je potreboval vsaj pol litra parfuma in nekaj časa se je iz navdušenja za parfume celo udeleževal na neki tovarni za parfume (dišave). Tam je pustil izdelovati posebnost „aqua nuntia“. Siromak-frančiškan je vedno imel vsaj 100 oblek, 50 plaščev in kožuhov, 200 parov čevljev, 300 svilenih srajc, 50 ponočnih oblek, 500 kravat in 50 klobukov! Da se oskrbi ta magazin obleke, je bilo treba precej služabnikov in Anuncijo je bil vsled tega dostikrat v denarnih stiskah. Kedar pa je imel kaj denarja, ga je s polno roko razsipal. Za najmanjšo uslugo je natakarku ali vratarju v hotelu stisnil v roke kar 50 lir. Pisem ni oddajal z navadno marko, marveč vedno kot nujno priporočeno. Za svoje zdravje si je bil vedno v silnih skrbih in v vsaki mali hripavosti je videl že najnevarnejšo angino. Na nočni omarici je imel celo apoteko zdravil. Ob Gardskem jezeru je imel lepo vilo. V sobi je moral imeti trajno 30 stop. toplote. Pisal je samo ponoči. Od 10. ure zvečer pa do 8. ure zjutraj je sedel pri pisalni mizi in ves ta čas mu je morala biti vsa hiša popolnoma razsvetljena. Za pisanje se ni hotel posluževati pisalnega stroja, ki mu je preveč klopotal. Tudi ne pisalnega peresa, marveč je pisal samo z orlovim peresom.“ (Schönere Zukunft, 11. sept.)

Ali bi ga posnemali. Pred kratkim je nek Holandec nepričakovano podedoval precej denarja. Kaj je srečež stori? Odpeljal se je v Pariz, se ustavil v neki gostilni ter vplačal vnaprej stanovanje in prehrano za 10 let vnaprej. Tudi brivca je plačal 10 let naprej. — Nek angleški kapitan je svoje premoženje sledeče „investiral“: Na parniku si je najel kabino za vse življenje in se sedaj že šest let vozi okrog sveta, da ga poznajo domala vsa svetovna pristanišča. Menda se dobro počuti v kabini sredi mokrega elementa.

Kitajsko zemljepisje. Znano je, da Kitajec črke „r“ ne more izgovarjati. Zato moli Malija, ne pa Marija. Zemljepisna imena delajo sinu „nebeškega cesarstva“ pri izgovarjanju izredne težave. Evropa je — Ngulopa, Azija — Yazija, Libija je Liwiya, Amerika Yamelika. Iz imena Portugal so napravili Phutaoya. Španska jim je Sipan, Francoska Fulankikue, Angleška Inilique, Irska je Jeulangta, Rim Loma, Nemčija Hekulmani, Ogerska Ungkialiya, Benetke so Miniansin, Donava je Dontanajho, Pruska Pulusese, Danska je Wangkiku, Norveška Nokue, Švedska Lingve, Rusi pa so Ollossu!

Umetne deske izdelujejo Amerikanci in sedaj tudi Nemci. Lesne odpadke zmeljejo, žagovini primešajo magnezita, gipsa (mavca) in cementa. Deske izgledajo kakor umeten kamen. V nekaterih nemških tovarnah primešajo zmletim lesnim odpadkom kleja in smole. Deske so baje sila trpežne in tudi prav lepe, ker se polirane svetlikajo ko steklo. Uporabne so za omare in stene, manj pa za tla, ker se vendar radi krušijo ob težjih udarcih.

Električne ribe živijo predvsem v Južni Ameriki. Posebno znane so jegulje. Če se je dotakne človek z roko, dobi rahel električni udarec. Če se istočasno dotakne glave in repa, ga udari 500 voltov. Naravoslovci so dograli samo to, da zamo-rejo nekatere ribe proizvajati električno silo, s pomočjo katere napadajo manjše živalice in se branijo pred sovražniki. Jegulje dosežejo do 3 metre dolžine in tehtajo do 30 kg. V New Yorku jih uporabljajo v akvarijih proti vodnim podganam.

Zlat otok so bojda odkrili Japonci. Imenuje se Sado in leži v Tišem oceanu. O njem je živela pravljica, da mu je vladal knez, katerega hiše in oprava je bila iz čistega zlata. Nek japonski oficir je iskal na otočju železne rude in je pri tem dospel tudi na otok Sado. V njegovem kamenju je ugotovil nenavadno mnogo zlata, a na svoje začudenje se nahaja zlato samo v kamenju na površju, dočim v notranjosti zemlje ni našel nobene zlate žile. Pozneje so Japonci dognali, da mečejo morski viharji že stoletja sem na otok večje in manjše drobce bližnjega morskega dna, koder se mora po njihovem mnenju nahajati močna zlata žila. Otok in morje sedaj preiskujejo potapljači.

Kako lovijo žuželke v Afriki. Afrika slovi kot raj drugod nepoznanih metuljev, hroščev in drugih žuželk, ki so za obsežne sadovnjake na jugu prava poguba. Farmarji so si letos prvič pomagali na prav originalen način. Postavili so v nasadih več tri in pol metra visokih stebrov in na njihovem vrhu pritrdili žaromet z močno zelenorumenno lučjo. Ti čudni svetilniki sredi suhe zemlje so v nočeh privabili velikanske množine krilatih nočnih gostov. V stebru pritrdjena naprava je proizvajala zračni vrtinec, ki je požiral žuželke in tako uničil milijone škodljivcev.

Premeteni Avstralci. Tokrat so Avstralci porezali svoje ameriške sosede. V trgovinah prodajajo kovčke posebne vrste. Na zunaj se v ničemer ne razlikujejo od drugih, pa vendar so pravi strah uzmovičev in drugih sličnih tičev. Nedavno se je primeril tale slučaj: Nek potnik pusti svoj kovček pred trgovino in stopi v hišo. Nenadno začujejo

pasanti divji pisk in opazijo postopača, kako je vrgel od sebe izmaknjeni potnikov kovček in se predal na srečo ali nesrečo hitremu teku. Smehljaje jim potnik po prihodu iz trgovine razloži najnovejši kovčkov patent, ki obstoja v malem strojčku, ki proizvaja ob najmanjšem dotiku oster pisk, strah vseh tatičev.

Zadnji ljudožrci živijo po pričevanju Francoza Wawrina blizu reke Ukajalo sredi ameriškega pragozda. Pripadajo plemenu Kašivoja in še nekaterim drugim in so pravi vzor nekdanjih divjih Indijancev: veliki, divji, drzni. Ljudožrtvo je pri njih nekaj svečan obred. Nikdar ne napadajo lastnih ljudi, ampak samo svoje sovražnike ali one, za katere mislijo, da so jim sovražni. Navedeni Francoz se je razgovarjal z ženo, ki je bila zadnja svojega rodu in je pripovedovala, da so vse njene sorodnike pojedli pripadniki plemena Kašivoja. Jedo pa človeško meso zato, ker so prepričani, da se preseli pokojnikov duh v nje same in jih nanovo oživi. Najslajše je po trditvi te Indijanke meso na prstih, obrazu in možgani, potem roke, bedra in hrbet. Žena je še trdila, da je človeško meso boljše od vsakega drugega.

Obleke in čevlji iz aluminija. Mladi angleški arhitekt napoveduje preobrat v obleki in obuvalu. Iz aluminija se mu je posrečilo izdelati mehko, prožno tkivo, iz katerega se lahko pripravi lahka, srebrno-svetla, produšna obleka. Ameriške dame so kar navdušene nad iznajdbo in že se najde tu in tam gospa v aluminijasti obleki. Anglež je pripravil sedaj še aluminijaste čevlječke in klobučke in jih ponuja ženskemu svetu. Trdi, da je njegova roba elegantna, praktična in času primerna, in napoveduje že kar aluminijasti vek, ko bo vse, kar rabimo, iz aluminija.

Golobe-pismoše kot pomočnike pri reševanju ponesrečenih turistov je pričela uporabljati reševalna postaja v Gimundenu. Nedavno se je to sijajno obneslo, ko je več ekspedicij iskalo v gorovju nekega pogrešenega vojaka. Reševalci so imeli s seboj golobe. Ko so našli ponesrečenca v neki globeli še živega, so izpustili goloba, ki je hitro prinesel vest na reševalno postajo, da je mogla poslati takoj potrebno pomoč.

Strelna zažgala žitno polje. Kmeta Stastnika iz Kojetina na Češkem je na polju presenetila nevihta. Odpravil se je z vozom hitro domov in je k vozilu pripel kosilni stroj. Nenadno je treščilo za vozom in v istem trenutku je začelo žitno polje ob poti goreti. Konja sta se od silnega treska prestrašila in utekla v galopu domov. Ustavila sta se pred hlevom. Tu je Stastnik v svoje presenečenje opazil, da je pripeljal domov samo borne ostanke kosilnega stroja. Blisk je namreč treščil v stroj, ga uničil in preskočil na polje. Vse razbite in zveržene kose stroja je našel kmet potem na poti.

Na skrajnem severu Norveške leži mestece Røraas, ki slovi kot bogato najdišče bakra. Rudnike so odkrili Švedi, ki so poklicali nemške rudarje, katerih otroci živijo tod še danes. V tem mestecu imajo devet do deset mesecev zimo, v kratkih ostalih mesecih rastejo na mahovju trava, praprotni in brusnice. Čim nastopi zima, mesto izumre. Vsi prebivalci se preselijo v notranjost bakrene gore v stare rove, sem prenesejo pohištvo, posodo in živila. Pitne vode je dovolj, ker je v hribu mnogo podzemskih vrelcev. Tako živijo pol leta v gori, žene kuhajo in perejo, moški pa kopljejo rudo in jo pripravljajo za poletni prevoz. Tudi šole so podzemске in še mala cerkvice. Čim pa prisije prvi toplejši sončni žarek, se spet izselijo v prosto naravo.

O naših malih.

Štiriletni sinko nekega rožanskega rojaka-Amerikanca vidi prvič v življenju mavrico. Steče k mami in jo pocuka: „Mama, kakšna čudna reklama pa je to?“

„Zakaj bi ti nerada postala anglejček?“ vpraša mati svojo malo Anico, ko jo zvečer spravlja spat. — Anica: „Zato ne, ker potem ne bi znala potegniti srajčice čez perutnici!“

Prikov Mihec neutolaženo joče, ker ga je mamica nabila. Njegova triletna setrica, ki se ji tepeni bratec hudo smili, prihiti in ga mehko nagovarja: Ne joči, Mihec, ko bova midva velika, bova tudi svoje otloke tepla!“

„Očka, bova šla v gozd?“ vpraša petletni Tonček svojega očeta. „Kaj pravi barometer?“ vpraša atek. „Pet minut na lep!“

Vabilo

na igro

Divji lovec

ki jo uprizori Izobraževalno društvo „Danica“ v nedeljo dne 2. oktobra 1938 ob 3. uri popoldne pri Voglu v Št. Primožu v Podjuni.

Sodeluje društveni pevski zbor.

Prijazno vabi

52

Odbor.